

tuğu görülür. 1941'de yazmaya başladığı *Memleketimden İnsan Manzaraları*'nda şiir, roman, senaryo, oyun ve tarihi harmanlamak suretiyle II. Meşrutiyet'ten itibaren 1940'lı yıllara kadar arka planda toplumu çevreleyen dünya olaylarıyla birlikte Türkiye'nin toplumsal tarihini içinde insanların kaynaştığı bir mahşer sahnesi halinde ortaya koyar.

Nazım Hikmet'in 1930'lu yıllarda şiirleri kadar yankı uyandıran bir diğer faaliyeti de "Putları Yıkıyoruz" kampanyasıyla Abdülhak Hâmid (Tarhan) ve Mehmet Emin (Yurdakul) gibi şairlerle Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) gibi romancılara hücum etmesidir. 1951'den ölümüne kadarki Sovyet döneminde belli bir çizgiye oturmuş olan şiir anlayışını sürdürmüş, üslûbunu biraz daha yumuşatarak sosyalist realizmin ağır bastığı örnekler yanında yurt özlemi, gelecek güzel günlere duyduğu inanç, barış, aşk ve ölüm gibi duyguları yansıtan şiirler yazmıştır. Sonuç olarak onun şiirinin her dönemde siyasal bir bildiri taşıyıcısı olmanın ötesinde bazı anlamlar taşıdığı da söylenebilir. Nazım Hikmet, Türk şiirinde gerçekleştirdiği yenilikler ve ideolojik söylem bakımından aynı zamanda bir sonraki kuşağın benimsediği toplumcu gerçekçi şiir anlayışının da öncülüğünü yapmıştır. Uzun süre baskısı yapılamayan eserleri 1965'ten sonra tekrar yayımlanmaya başlamış, 7 Ocak 2009'da Bakanlar Kurulu kararıyla kendisine Türk vatandaşlığı iade edilmiştir.

Eserleri. Şiir: 835 *Satır* (İstanbul 1928), *Jokond ile Si-Ya-U* (İstanbul 1929), *Varan 3* (İstanbul 1930), *1+1=1* (İstanbul 1930, Nail V. ile birlikte), *Sesini Kaybeden Şehir* (1931), *Benerci Kendini Niçin Öldürdü* (İstanbul 1932), *Gece Gelen Telgraf* (İstanbul 1932), *Portreler* (İstanbul 1935), *Taranta Babu'ya Mektuplar* (1935), *Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin Destanı* (1936), *Kurtuluş Savaşı Destanı* (İstanbul 1965), *Saat 21-22 Şiirleri* (haz. Memet Fuat, 1965), *Dört Hapishaneden* (İstanbul 1966), *Rubailer* (haz. Memet Fuat, İstanbul 1966), *Yeni Şiirler* (Ankara 1966), *Memleketimden İnsan Manzaraları* (haz. Memet Fuat, I-V, 1966-1967), *Son Şiirler* (İstanbul 1970), *Yatar Bursa Kalesinde* (İstanbul 1988), *İlk Şiirler* (İstanbul 1989). **Oyun:** *Kafatası* (İstanbul 1932), *Bir Ölü Evi yahut Merhumun Hanesi* (1932), *Unutulan Adam* (1935), *İnek* (İstanbul 1965), *Ferhat ile Şirin* (İstanbul 1965), *Enayi* (Ankara 1965), *Sabahat* (İstanbul 1966),

Ocak Başında-Yolcu (1966), *Yusuf ile Menofis* (İstanbul 1967), *Demokles'in Kılıcı* (İstanbul 1974), *İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu?* (İstanbul 1985), *Kafatası* (Ocak Başında, Bir Ölü Evi, Unutulan Adam, Bu Bir Rüya'dır, İstanbul 1989), *Ferhad ile Şirin* (Yolcu, Sabahat, Enayi, İstanbul 1989), *Yusuf ile Menofis* (Allah Rahatlık Versin, Evler Yıkılınca, İnsanlık Ölmedi Ya, İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu?, İstanbul 1990), *Demokles'in Kılıcı* (İstasyon, İnek, Tartuf-59), *Kadınların İsyanı* (Yalancı Tanık, Kör Padişah, Her Şeye Rağmen, İstanbul 1990). **Roman:** *Kan Konuşmaz* (1965), *Yeşil Elmalar* (1965), *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* (İstanbul 1966). **Hikâye:** *Hikâyeler* (İstanbul 1991). **Masal:** *La Fontaine'den Masallar* (Ahmet Oğuz Saruhan adıyla, 1949), *Sevdalı Bulut* (1967), *Masallar* (Orman Cücelerinin Sergüzeştü, Sevdalı Bulut, İstanbul 1991). **Yazılar:** *İt Ürür Kervan Yürür* (İstanbul 1936), *Alman Faşizmi ve Irkçılığı* (çeviri, derleme, İstanbul 1936), *Millî Gurur* (İstanbul 1936), *Sovyet Demokrasisi* (1936), yazılarının yeni bir düzenlemeyle yapılan toplu basımı *Sanat, Edebiyat, Kültür, Dil* (İstanbul 1991), *Yazılar 1924-1936* (İstanbul 1991), *Yazılar 1935* (İstanbul 1991), *Yazılar 1936* (İstanbul 1991), *Yazılar 1937-1962* (İstanbul 1992). **Mektuplar:** *Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar* (Ankara 1968, *Mapusane'den Kemal Tahir'e Mektuplar* adıyla, Ankara 1973), *Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar* (İstanbul 1968), *Bursa Cezaevinden Vâ-Nû'lara Mektuplar* (İstanbul 1970, 1986), *Nazım'ın Bilinmeyen Mektupları* (Adalet Cimcoz'a Mektuplar, haz. Ş. Kurdakul, 1986), *Piraye'ye Mektuplar* (haz. M. Fuat, II. cilt, İstanbul 1988).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâlâ Nureddin, *Bu Dünyadan Nazım Geçti*, İstanbul 1965; Zekeriya Sertel, *Mavi Gözlü Dev: Nazım Hikmet ve Sanatı*, İstanbul 1965; Orhan Kemal, *Nazım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, İstanbul 1965; Mehmet Kaplan, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, İstanbul 1975, s. 384-401; Âsım Bezirci, *Nazım Hikmet*, İstanbul 1977; Kemal Sülker, *Nazım Hikmet'in Gerçek Yaşamı*, İstanbul 1987-89, I-VI; Ahmet Oktay, *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: 1923-1950*, Ankara 1993, s. 1075-1120; Memet Fuat, *Nazım Hikmet: Yaşamı, Ruhsal Yapısı, Davaları, Tartışmaları, Dünya Görüşü, Şiirinin Gelişmeleri*, İstanbul 2000; *İstanbul Şairi Nazım Hikmet Hoş Geldin* (ed. Kıymet Coşkun), Ankara 2010; İsmet Özel – Mustafa Kutlu, "Ran, Nazım Hikmet", *TDEA*, VII, 279-282; "Nazım Hikmet", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, İstanbul 2001, II, 591-597.

NECİB MAHFÛZ

(نجيب محفوظ)

(1911-2006)

Nobel edebiyat ödülü sahibi
Mısırlı yazar.

11 Aralık 1911'de Kahire'nin Cemâliye semtinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini ailesinin taşıdığı Abbâsiye mahallesinde tamamladı. 1934'te Kahire Üniversitesi'nin Felsefe Bölümü'nü bitirdikten sonra aynı alanda yüksek lisans yapmaya başladı. Mustafa Abdürrâzık'ın danışmanlığında yürüttüğü "İslâm Tasavvufunda Estetik" adlı tez çalışmasını yarıda bırakarak edebiyata yöneldi (Ali Şelak, s. 43). Bu arada Kahire Üniversitesi'nde sekreterlik yaptı. 1939'da Vakıflar Bakanlığı'na geçti. 1954'te buradan ayrılıp Kültür Bakanlığı'nda Sinema Eserlerini İnceleme Dairesi başkanı, ardından sinemadan sorumlu danışman oldu ve 1971'de emekliliğine kadar bu görevi sürdürdü (Abdülmühsin Tâhâ Bedr, s. 83). Daha sonra *el-Ehrâm* gazetesinde köşe yazarlığı yapmaya, kısa hikâye ve roman yazmaya devam etti. Ünlü edebiyatçılardan Tolstoy, Dostoyevsky, Chekov, Maupassant, Shakespeare, Ibsen, Flaubert, Sartre, Albert Camus, François Mauriac'ın eserlerini okudu ve bunlardan etkilendi (Fuâd Devvâre, s. 212). Ancak Necîb Mahfûz'un asıl tesirlerinde kaldığı, düşünce yapısının ve kişiliğinin oluşumunda rol oynadıkları bilinen en önemli Arap yazarları Abbas Mahmûd el-Akkâd ile Tâhâ Hüseyin'dir. Bizzat kendisi yazarlığı Akkâd'dan, akılcılığı ve Batı ile verimli iletişim kurmayı Tâhâ Hüseyin'den öğrendiğini söylemiştir (İbrâhim eş-Şeyh, s. 29). Sosyalist görüşleriyle tanınan Kıptî yazar Selâme Mûsâ da etkisinde kaldığı bir başka kişidir. Necîb Mahfûz'un roman yazarlığına eski Mısır tarihini konu edinen *'Abeşü'l-Akdâr, Râdûbis ve Kifâhu Tîbe* gibi eserlerle başlaması tamamen bu sonuncu edibin etkisyledir. Daha sonra toplumsal gerçekçi roman yazımına yönelmiştir (S. Hâmid Nessâc, s. 49). Bu romanların en ünlüleri Mısır toplumunun bir yansıması olan, Kahire'nin Hüseyin semtindeki bir sokakta yaşanan olayları konu alan *Zükâku'l-Midağ*, orta halli bir ailenin üç kuşağını anlatan *Beyne'l-Çaşreyn, Çaşrû's-şevk* ve *es-Sükkeriyye*'dir.

23 Temmuz 1952 devriminin ardından bir süre edebiyattan uzak kalan Necîb Mahfûz, 1959'da *el-Ehrâm* gazetesinde

Necib Mahfuz

tefrikasına başladığı *Evlâdü hâretinâ* adlı sembolik romanıyla yeniden edebiyata döndü. Başlangıçtan çağımıza kadar insanlık tarihini konu alan ve yoğun semboller içeren eser yayımlandığı dönemde büyük tartışmalara yol açtı ve kitap halinde ancak 1967'de basılabildi. Bunu *el-Liş ve'l-kilâb*, *es-Sümmân ve'l-harîf*, *eş-Tarîk*, *eş-Şehhâz*, *Sersere fevka'n-Nil* ve *Mîrâmâr* adlı sembolik romanlar izledi. Eleştirmenler Mahfûz'un 1952 sonrasında "felsefi gerçekçilik / yeni gerçekçilik" adını vermişlerdir (İbrâhim eş-Şeyh, s. 13). Mahfûz'un 1988 yılı Nobel edebiyat ödülünü almasında sembolik romanlarının büyük payı vardır. Ona göre bu ödül sadece kendisine değil Mısır'a, Araplar'a ve bütün Arap edebiyatına aittir (Bardakçı, s. 5). Onun romanları Mısır'ın sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik fotoğrafı gibidir. Roman ve hikâyelerinde mekân hep Kahire'dir. Kullandığı dil "fusha" denilen yazı dili Arapça'sıdır.

Necib Mahfûz, 14 Ekim 1994 tarihinde Nil kenarında yaptığı yürüyüş sırasında bir genç tarafından bıçaklı saldırıya uğradı ve boyun bölgesinde ağır bir yara aldı. Geçirdiği bir dizi ameliyat sonrasında sağ tarafına felç indiğinden eli kalem tutamaz hale geldi. 19 Temmuz 2006 tarihinde yine bir yürüyüş esnasında düşmesi sonucu başından yaralandı ve kaldırıldığı hastahane de 30 Ağustos 2006 tarihinde vefat etti. Cenaze namazını Kahire'nin Reşdân Camii'nde Ezher Şeyhi Muhammed Seyyid Tantâvî kıldırdı, Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübârek de cenaze töreninde hazır bulundu.

Eserleri. Roman ve hikâye alanlarında çok sayıda ürün veren Necib Mahfûz'un eserlerinin birçoğu Türkçe'ye çevrilmiştir. **Roman:** *el-Kâhîretü'l-cedîde* (Kahire 1945; trc. Halim Öznurhan, *Savrulan Kahire*, Ankara 2005); *Hânü'l-Halîlî* (Kahire 1946; trc. Bedrettin Aytâç, *Hân el-Halîlî'de*, İstanbul 1999); *Zükkâku'l-Midak* (Kahire 1947; trc. Güler Dikmen, *Ara Sokak*, İstanbul

1977; Hasan Akay, *Sokaktakiler*, İstanbul 1989; Leyla Tonguç Basmacı, *Midak Sokağı*, İstanbul 2011; Midak sokağında yaşananları konu alan romanda Abbas adlı genç bir berberin sokaktaki kavgacı ve geçimsiz dilber Hamide'ye olan aşkı da anlatılır; Nobel edebiyat ödülü gerekçesinde adı geçen ilk eserdir); *es-Serâb* (Kahire 1948; trc. Işıl Alatlî, *Serap*, İstanbul 2010); *el-Bidâye ve'n-nihâye* (Kahire 1949; trc. Işıl Alatlî, *Başlangıç ve Son*, İstanbul 2011); *Beyne'l-kaşreyn* (Kahire 1956; trc. Işıl Alatlî, *Saray Gezisi*, İstanbul 2008); *Kaşrû's-şevk* (Kahire 1957; trc. Işıl Alatlî, *Şevk Sarayı*, İstanbul 2008); *es-Sükkeriyye* (Kahire 1957; trc. Işıl Alatlî, *Şeker Sokağı*, İstanbul 2008); *Sülâsiyye* adıyla da anılan son üç romanda 1910'lu yılların sonlarından 1940'lı yılların ortalarına kadar Mısırlı ailelerin durumu ve uğradıkları değişim bir aileden üç kuşak üzerinde ele alınır; romandaki Kahire tasvirleri Dickens'ın Londra tasvirleriyle karşılaştırılır; yazarın Nobel ödülünü almasında bu romanın önemli payı olmuştur); *el-Liş ve'l-kilâb* (Kahire 1961; trc. Rahmi Er, *Hırsız ve Köpekler*, Ankara 1996; trc. Avi Pardo, aynı adla, İstanbul 2009); *es-Sümmân ve'l-harîf* (Kahire 1962; *Bıldırıcın ve Sonbahar*, İstanbul 2000); *eş-Tarîk* (Kahire 1964; trc. Işıl Alatlî, *Arayış*, İstanbul 2012); *eş-Şehhâz* (Kahire 1965; trc. Erdal Alova, *Dilenci*, İstanbul 1995); *Sersere fevka'n-Nil* (Kahire 1966; trc. Rahmi Er, *Nil Üstünde Gevezelik*, İstanbul 2012); *Evlâdü hâretinâ* (Kahire 1967; trc. Leyla Tonguç Basmacı, *Cebelavi Sokağının Çocukları*, İstanbul 2008; eser sembolik romanlardan *Sersere fevka'n-Nil* ile birlikte Necib Mahfûz'un Nobel ödülünü almasında komitenin dayanağı olmuştur; romanın kahramanlarından Cebel [dağ] Allah'ın Tûr dağında konuştuğu Mûsâ'yı, Rifâa [yüce, değerli], insanlar tarafından çarmıha gerilmek istenmesi karşısında Allah'ın göklere yükselttiği İsâ'yı, Kâsım da Ebü'l-Kâsım diye anılan Hz. Muhammed'i sembolize eder; öte yandan romanın Kur'an'daki sûre sayısı olan 114 alt bölümden oluşması da dikkat çekicidir); *Mîrâmâr* (Kahire 1967; trc. Yüksel Peker, *Miramar*, İstanbul 1989; trc. Suat Ertüzün, aynı adla, İstanbul 2010); *el-Merâyâ* (Kahire 1972; trc. Işıl Alatlî, *Aynalar*, İstanbul 2010); *el-Kerne* (Kahire 1974; trc. Leyla Tonguç Basmacı, *Karnak Kafe*, İstanbul 2008); *Hađratü'l-muhterem* (Kahire 1976; trc. Işıl Alatlî, *Muhterem Efendim*, İstanbul 2012); *Aşrû'l-ħub* (Kahire 1980; trc. Dilek Şendil, *Aşk Zamanı*, İstanbul

2010); *Efrâhu'l-ħubbe* (Kahire 1981; trc. Aslı Çingil, *Düğün Evi*, İstanbul 2007); *Leyâlî Elf Leyle* (Kahire 1982; trc. A. Sait Aykut, *Binbirinci Geceden Sonra*, İstanbul 2002); *el-Bâkı mine'z-zemen sâ'a* (Kahire 1982; trc. Kadir Polater, *Nil'in Üç Çocuğu*, İstanbul 1992; trc. Utku Umut Bulsun, *Zamanın Hükümü*, İstanbul 2011); *Yevme ħutile'z-za'ım* (Kahire 1985; trc. Lütfullah Göktaş, *Başkanın Öldürüldüğü Gün*, İstanbul 1992; trc. İlknur Özdemir, aynı adla, İstanbul 2010); *Ķuštımur* (Kahire 1988; trc. Utku Umut Bulsun, *Ķuštımur Kahvesi*, İstanbul 2012).

Kısa Öykü Koleksiyonları: *Hemsü'l-cünün* (Kahire 1938; bu koleksiyonda bulunan "Bedletü'l-esir" adlı öyküyü Musa Yıldız, "Esir Elbisesi"; Mesut Yazıcı, "Esir Üniforması"; Erdinç Doğru, aynı adla; "el-Kahvetü'l-ħâlîye"yi Musa Yıldız, "Boş Kahvehane" adıyla Türkçe'ye çevirmiştir); *Dünyâ Allâh* (Kahire 1963; bu öyküyü Musa Yıldız "Dünya Hâli"; "el-Cebbâr"ı Erdinç Doğru "Zorba"; Hakkı Suçın, aynı adla; "Ĥanzal ve'l-askerî"yi Tomris Uyar "Ĥanzal ile Polis"; Erdinç Doğru "Ĥanzal ve Polis"; "el-Câmî fi'd-derb"i "Dar Sokaktaki Cami" adıyla Tomris Uyar İngilizce'den Türkçe'ye çevirmiştir; "Dîd Mechûl"ü Erdinç Doğru "Fâilî Meçhul"; "Za'belâvî"yi Halim Öznurhan "Zâbelâvî"; Hatice Güt, aynı adla çevirmiştir); *Beytün seyyi'ü's-süm'a* (Kahire 1965; koleksiyondaki "Sûku'l-Kantû" adlı öyküyü Musa Yıldız, "Bit Pazarı" adıyla çevirmiştir); *Taħte'l-mizâl-le* (Kahire 1969, 1991; buradaki "el-Hâvî ħatafe't-tabağ"ı Orhan Çolak "Tabağı Sihirbaz Çaldı"; "el-Vechü'l-âhar"ı Erdinç Doğru "Öteki Yüz" adıyla çevirmiştir); *Ĥikâyat bi-lâ bidâye ve lâ nihâye* (Kahire 1971; koleksiyondaki "er-Recülü'llezî feħade zâkiratehü merreteyni" adlı öyküyü Halim Öznurhan "Ĥafızasını İki Kere Kaybeden Adam" adıyla çevirmiştir); *el-Cerime* (Kahire 1973; koleksiyonda "el-Muħârade" adlı bir tiyatro eseri de vardır); *el-Ĥubbu fevka hedbeti'l-herem* (Kahire 1979 [Halim Öznurhan, koleksiyondaki "Şâhibü's-sûra"yı "Resimdeki Kişi"; "el-Havâdişü'l-müşire"yi de "Şaşırtıcı Olaylar" adıyla çevirmiştir]); *eş-Şeytân ye'iz* (Kahire 1979; buradaki "el-Cebel" ile "eş-Şeytân ye'iz" adlı iki tiyatro eseri de vardır [Halim Öznurhan, koleksiyondaki "Üsre enâħa 'aleyhe'd-dehr"i "Feleğin Sillesini Yemiş Bir Aile"; "er-Risâle"yi "Mektup"; "Ķarâr fi dav'i'l-berk"i de "Şimşek Işığında Karar" adıyla Türkçe'ye çevirmiştir]); *el-Fecrû'l-kâzib* (Kahire 1989; koleksiyondaki "Nişf yevm" adlı öyküyü Musa Yıldız "Yarım

Gün", "Fi'l-Medîne"yi "Şehirde" adıyla; "Marađu's-se'âde"yi Murat Göçer "Mutluluk Hastalığı"; "el-Meydân ve'l-mağha"yı Yusuf Sami Samancı "Meydan ve Kahvehane" adıyla çevirmiştir.

Diğer Eserleri: *Emâme'l-'arş* (Kahire 1983; firavunlar döneminden Enver Sedat devrine kadar yaşamış Mısırlı yöneticilerin bir tür hesaba çekilmesi şeklinde hayalî diyaloglar içerir); *Vaṭanî Mışr* (Kahire 1997; Muhammed Selmâvî'nin Necib Mahfûz'la yaptığı Mısır tarihi, Mısır'ın mevcut durumu, yaşanan problemler ve eserleri konusundaki söyleşileri içerir; Fransızca'ya *Mon Egypte: Dialogues avec Mohamed Salmawy* adıyla çevrilmiştir [Paris 1996]). Necib Mahfûz, Tâhâ Hüseyin'in *el-Eyyâm*'ından esinlenerek kendi biyografisini yazmak istemiş, *el-A'vâm* adını verdiği gençlik dönemine ait kitabını kaleme almışsa da yayımlanmamıştır. Mahfûz'un yazarlık alanındaki ilk çalışması olan *Mışrû'l-kadîme* (Kahire 1932), James Baikie'nin *Ancient Egypt* adlı eserinin (London 1912) çevirisi olup Selâme Müsâ'nın *el-Mecelletü'l-cedîde* dergisinde bölümler halinde yayımlanmıştır.

Türkiye'de Necib Mahfûz Hakkında Yapılan Tezler: Musa Yıldız, *Necib Mahfûz: Hayatı, Eserleri ve Kısa Hikâyeleri* (yüksek lisans tezi, 1992, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); *Necib Mahfûz'un Sembolik Romanları* (doktora tezi, 1998, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); A. Kâzım Ürün, *Necib Mahfûz ve Toplumsal Gerçekçi Romanları* (doktora tezi, 1994, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Konya 2002); Mesut Yazıcı, *Türkçe'de Necib Mahfûz* (yüksek lisans tezi, 1997, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); Cüneyt Mehmet Şimşek, *Necib Mahfûz ve Üç Romanının Değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi, 1999, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); Yusuf Köşeli, *Necib Mahfûz: Hayatı, Eserleri ve eş-Şehâz (Dilenci) Adlı Romanı* (yüksek lisans tezi, 2005, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); İsmail Gündüz, *Necib Mahfûz'un Hammâretü'l-kıṭṭî'l-Esved Adlı Eserinin İncelenmesi* (yüksek lisans tezi, 2008, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü); Zeynep Orhan, *Peyami Safa'nın Fatih Harbiye ve Necip Mahfuz'un Midak Sokağı Romanlarındaki Karakterlerin Analitik Karşılaştırılması* (yüksek lisans tezi, 2009, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); Yasemin Kozakoğlu, *Necib Mahfuz'un eş-Sülâ-*

siyye (Üçleme) Adlı Eserinde Kadın Fiğürü (yüksek lisans tezi, 2010, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü); İbrahim Ünal, *Necib Mahfûz'un Tarihi Romanları* (yüksek lisans tezi, 2012, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

BİBLİYOGRAFYA :

S. Somekh, *The Changing Rhythm: A Study of Najib Mahfuz's Novels*, Leiden 1973; H. Kilpatrick, *The Modern Egyptian Novel*, London 1974, s. 257; Süleyman eş-Şattî, *er-Remz ve'r-remziyye fi edebi Necib Mahfuz*, Kahire 1976; M. Hasan Abdullah, *el-İslâmiyye ve'r-rûhiyye fi edebi Necib Mahfuz*, Kahire 1978; H. Sourial, *L'intemporel entre Marcel Proust et Naguib Mahfouz*, Kahire 1978; Ali Şelak, *Necib Mahfuz fi mechûlihi'l-ma'lûm*, Beyrut 1979; Cemâl el-Gitâni, *Necib Mahfuz yetezekker*, Beyrut 1980; Fâtîmetüzzehrâ M. Saîd, *er-Remziyye fi edebi Necib Mahfuz*, Beyrut 1981; Nâsir M. İbrâhim Abbas, *eş-Şaṣṣiyyetü ve eşerühâ fi'l-binâ'i'l-fennî li-rivâyâti Necib Mahfuz*, Cidde 1984; Abdülmuh-sin Tâhâ Bedr, *er-Rû'ye ve'l-edâh: Necib Mahfuz*, Kahire 1984; Mahmûd er-Rebbî, *Kırâ'etü'r-rivâye, nemâzic min Necib Mahfuz*, Kahire 1985; Nebîl Ferac, *Necib Mahfuz, ḥayâtühü ve edebüh*, Kahire 1986; İbrâhim eş-Şeyh, *Mevâkıf ictimâ'iyye ve siyâsiyye fi edebi Necib Mahfuz*, Kahire 1987; C. Tarâbişî, *Allah fi rihleti Necib Mahfuzi'r-remziyye*, Beyrut 1988; İffin Ferid Cür Yard, *Necib Mahfuz ve'l-kıṣṣatü'l-kaşira*, Amman 1988; Nebîl Râgib, *Kâziyyetü'ş-şekli'l-fennî'inde Necib Mahfuz*, Kahire 1988; M. Abdülhakem Abdülbâki, *el-Fennü'r-rivâ'i'inde Necib Mahfuz min Mirâmâr ile'l-Ḥarâfiş*, Kahire 1989; Hasan Dervîş el-Arabî, *el-İtticâhü't-ta'biri fi rivâyâti Necib Mahfuz*, Kahire 1989; Recâ İd, *Kırâ'e fi edebi Necib Mahfuz*, İskenderiye 1989; Fuâd Devvâre, *Necib Mahfuz mine'l-kavmiyye ile'l-âlemiyye*, Kahire 1989; Ahmed Hâşim eş-Şerîf, *Necib Mahfuz muḥâverât kâble'n-Nobel*, Kahire 1989; Seyyid Ahmed Ferac, *Edebü Necib Mahfuz ve işkâliyyetü'ş-şurâ' beyne'l-İslâm ve't-tağrib*, Mansûre 1990; Kemâl en-Necmî, *Necib Mahfuz ve aşdâ'u mu'âşirih*, Kahire 1990; Receb Hasan, *Necib Mahfuz yeḳülû*, Kahire 1993; Reşid el-Anânî, *Naguib Mahfouz the Pursuit of Meaning*, London 1993; a.mlf., *Necib Mahfuz kırâ'e mâ beyne's-suṭur*, Beyrut 1995; Mustafa Abdülganî, *Necib Mahfuz: eş-Sev-re ve't-taşavvuf*, Kahire 1994; Ziyâd Ebû Leben, *el-Münülücü'd-dâhili'inde Necib Mahfuz*, Amman 1994; Recâ en-Nakkâş, *Fi Ḥubbi Necib Mahfuz*, Kahire 1995; Nâdiye Bedrân, *Necib Mahfuz ve şiyaḡu rivâ'iyye cedide*, Kahire 1996; Kâzım Ürün, *Çağdaş Mısır Romanında Necib Mahfuz ve Toplumcu Gerçekçi Romanları*, Konya 1997; Ethem Receb, "Şafâhât mechûle min ḥayâti Necib Mahfuz", *el-Hilâl*, LXXVIII, Kahire 1970, s. 92-98; M. Milson, "Negib Mahfuz and Quest of Meaning", *Arabica*, XVII, Leiden 1970, s. 176-182; Hamdî es-Sekkût, "Necib Mahfuz'un Kısa Hikâyeleri" (trc. Azmi Yüksel), *DDL*, IV/1 (1985), s. 125-137; Murat Bardakçı, "Necib Mahfuz'la Edebiyat ve Nobel Söyleşisi", *Hürriyet Gösteri* (Aralık 1988), s. 4-7; M. Barrada, "Une rencontre avec Naguib Mahfouz", *Revue d'études palestiniennes*, XXXI, Beyrouth 1989, s. 69-80; Musa Yıldız, "Necib Mahfuz: Hayatı, Eserleri ve Türkçe Çevirileri", *Nüşa*, XXIX, Ankara 2009, s. 17-28.

MUSA YILDIZ

NEVŞÂHİ

(نوشاهی)

Şerîf Ahmed Şerâfet Nevşâhi
(1907-1983)

Pakistanlı Nevşâhiyye şeyhi,
tarihçi, hattat ve şair.

28 Eylül 1907'de Pencap eyaletinde Mendîbahâeddin şehrine bağlı Sâhenpâl köyünde doğdu. Soyu onuncu nesilde Kâdiriyye tarikatının Nevşâhiyye kolunun kurucusu Muhammed Nevşâh Gencbahş'a (ö. 1064/1654) ulaşır. Babası Gulâm Mustafa şair ve âlimdi. Nevşâhî ilk eğitimini dedesi Muhammed Şah Nevşâhî'den aldı, Fars edebiyatı ve Arapça okudu. Muhammed Hüseyin Mübârek Rakam Âdilgerhî'den hat dersi aldı, özellikle nesta'lik ve nesih yazıda maharet kazandı. Bunun dışında öğrenimini özel hocalardan aldığı derslerle tamamladı. 1921'de babasının eliyle Nevşâhiyye tarikatına intisap etti; 1927'de ondan icâzet ve hilâfet aldı. 1964'te babasının yerine postnişin oldu. Daha sonraki hayatı telifle ve çok sayıda müridini irşad etmekle geçti. 1975'te hacca gitti. Gezici dolaştığı yerlerde şeyhler ve âlimlerle görüştü, yazdığı eserler için buralardaki kütüphanelerden bilgi ve belge topladı. Arapça, Farsça, Urduca, Pencap ve Hint dillerinde şiirler yazdı. Eserlerini kendi el yazısıyla kaleme aldı. Bütün gelirini, 2009'da Pencap Üniversitesi'ne hediye edilecek olan, 400 kadar yazma ile 10.000 civarında basma eser ihtiva eden kütüphanesine kitap almaya harcadı; vasiyetnâmesinde de belirttiği üzere geriye hiçbir mal bırakmadı. Nevşâhiyye tarikatıyla ilgili birçok kitabı ortaya çıkarıp neşretti. 4 Temmuz 1983'te Sâhenpâl'de vefat etti ve orada babasının türbesinde onun yanına defnedildi.

Eserleri. Arap, Fars, Urdu ve Pencap dillerinde kaleme aldığı, derlediği ve tercüme ettiği eser ve risâlelerin sayısı 200'ü aşmaktadır. 1. *Şerîfü't-tevâriḥ*. Dört asırlık Nevşâhiyye tarihine dairdir. Müellifin 1926'dan 1978'e kadar araştırma yaparak hazırladığı kitap üç büyük cilt halinde 8000 sayfadan oluşur. I. ciltte Nevşâhiyye tarikatının kurucusu Muhammed Nevşâh Gencbahş'tan Hz. Peygamber'e ulaşan silsiledeki şeyhler, II. ciltte Nevşâh Gencbahş'ın evlâdı, mürşidi Süleyman Nûrî Bâl-vâlî'nin evlâdı, Nevşâhiyye'nin üç önemli kolu olan Rahmâniyye, Sâcyâriyye ve Sâlihiyye'nin kurucuları, on iki bölümden oluşan III. ciltte de eserin yazıldığı tarihe kadar Nevşâhiyye silsilesi hakkında bilgi verilmekte, müellifin çağdaş ulemâyla olan